

Vergaderjaar 2022–2023

**21 501-07**

**Raad voor Economische en Financiële Zaken**

**FJ**

## **BRIEF VAN DE MINISTER VAN FINANCIËN**

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 februari 2023

Hierbij zend ik u de geannoteerde agenda van de Eurogroep en Ecofinraad van 13 en 14 februari a.s. Ik ben voornemens deel te nemen aan deze vergaderingen.

Het is mogelijk dat nog punten worden toegevoegd aan de agenda of dat bepaalde onderwerpen worden afgevoerd of worden uitgesteld tot de volgende vergadering.

De Minister van Financiën,  
Sigrid A.M. Kaag

**Eurogroep**

**Macro-economische ontwikkelingen en beleidscoördinatie in de eurozone**

**Document:** N.v.t.

**Aard bespreking:** gedachtewisseling

**Besluitvormingsprocedure:** N.v.t.

**Toelichting:**

De Ministers zullen van gedachte wisselen over de huidige macro-economische en financiële ontwikkelingen in de eurozone.

In haar meest recente interim economische raming van 12 januari jl. schat de ECB in dat de groei in de Eurozone voor 2023 zal teruglopen naar 0,5% bbp (neerwaartse bijstelling van -0,4% t.o.v. de september raming) en weer zal aantrekken tot 1,9% in 2024. Daarbij raamt de ECB een korte en milde recessie rondom de jaarwisseling. Naar verwachting zal de Commissie voorafgaand aan de bespreking van dit agendapunt in de Eurogroep en Ecofinraad nieuwe ramingen publiceren.

De inflatie in de eurozone is in december verder afgenomen tot 9,2% op jaarbasis. Deze daling wordt voornamelijk gedreven door de daling van de energieprijzen. Voedselprijzen blijven daarentegen doorstijgen. De ECB verwacht dat de inflatie in de eurozone over 2023 en 2024 resp. 6,3% en 3,4% zal bedragen. Om de inflatie het hoofd te bieden heeft de ECB, in lijn met marktverwachtingen, de beleidsrentes afgelopen december opnieuw met 50 basispunten verhoogd. De belangrijkste beleidsrente, de deposito-rente, wordt daarmee verhoogd naar 2%.

Onder de huidige omstandigheden is het generiek ondersteunen van de vraag via expansief begrotingsbeleid niet gewenst, aangezien dit tot verder inflatiedruk zou leiden. Veel lidstaten hebben maatregelen genomen en/of aangekondigd die de koopkracht van huishoudens ondersteunen en maken kosten gerelateerd aan de Russische inval. Nederland vindt het van belang dat lidstaten maatregelen nemen om de socio-economische impact van hogere energieprijzen te mitigeren en de meest kwetsbare groepen te beschermen. Daarbij blijft het cruciaal dat deze maatregelen tijdelijk en gericht zijn, en niet leiden tot een verdere verhoging van de inflatie.

De combinatie van lagere economische groei en begrotingsmaatregelen leidt mogelijk tot een verdere verslechtering van de vooruitzichten voor het begrotingssaldo van de lidstaten. Enige verslechtering van de begrotingssituatie in individuele landen is gelet op de huidige omstandigheden en onzekere vooruitzichten te begrijpen. Dat neemt niet weg dat aandacht voor de houdbaarheid van de overheidsfinanciën van belang blijft.

**Arbeidsmarkten in de eurozone: recente ontwikkelingen en toekomstige uitdagingen**

**Document:** N.v.t.

**Aard bespreking:** Gedachtewisseling

**Besluitvormingsprocedure:** N.v.t.

**Toelichting:**

De Raad zal van gedachte wisselen over de recente ontwikkelingen en toekomstige uitdagingen voor de arbeidsmarkten in de eurozone. Het betreft een gedachtewisseling in het kader van thematische discussies die de Eurogroep wel vaker heeft. Doel daarvan is om onderling te reflecteren

op gezamenlijke economische uitdagingen en op de mogelijke beleidsreactie daarop. Op moment van schrijven is de precieze invulling van de gedachtewisseling nog onbekend. De verwachting is dat de discussie zich zal richten op de krapte op de arbeidsmarkt, het koopkrachtverlies van huishoudens en het risico op een loon-prijsspiraal. Daarbij zullen de Commissie en de Ministers naar verwachting reflecteren op beleidsopties om deze drie zaken te adresseren.

De economieën van de eurozone herstelden zich sterk na het opheffen van de covid-maatregelen. In lijn hiermee is de werkgelegenheid toegenomen en is de werkloosheid gedaald tot een historisch laag niveau, waardoor de krapte op de arbeidsmarkt snel is opgelopen. Naast het veerkrachtige herstel hangt de arbeidsmarktkrapte in de eurozone samen met een daling van het arbeidsaanbod door een vergrijzende samenleving. Tegelijkertijd is de koopkracht van huishoudens het afgelopen jaar fors afgenomen als gevolg van de historisch hoge inflatie.

Tegen deze achtergrond kunnen er meerdere uitdagingen ontstaan. Zo kan een tekort aan arbeidskrachten de economisch groei afremmen en bijvoorbeeld de energietransitie vertragen, wanneer de grenzen van de productiecapaciteit worden bereikt. Daarnaast kan de combinatie van hoge inflatie en een krappe arbeidsmarkt een loon-prijsspiraal in gang zetten, waarbij de historisch hoge inflatie leidt tot een historisch hoge loongroei en daarmee de inflatie nog verder aanwakkert. Ook kunnen steunmaatregelen voor huishoudens leiden tot additionele inflatiedruk.

Nederland onderschrijft de uitdagingen rondom de krapte op de arbeidsmarkt en zet daarom in op het vergroten van het arbeidsaanbod via het verlagen van de fiscale lasten op arbeid en het op termijn gratis maken van kinderopvang. Tevens wordt ingezet op het bevorderen van herallocatie van arbeid tussen sectoren, onder meer via om- en bijscholing.

Om het koopkrachtverlies voor huishoudens te dempen heeft het kabinet meerdere steunmaatregelen ingezet. Een groot deel van deze uitgaven wordt gedekt binnen de begroting om de inflatoire werking te beperken. Daarnaast zijn loonstijgingen een belangrijke manier om koopkrachtverlies door hoge inflatie te compenseren. Het risico op een loon-prijsspiraal is daarbij kleiner dan in het verleden, mede doordat inflatieverwachtingen beter verankerd zijn en automatische prijsindexatie is afgeschaft. Op basis van huidige cijfers zijn er bovendien geen tekenen voor een loonprijs-spiraal. In dit kader heeft het kabinet opgeroepen de lonen verder te verhogen zodat de gevolgen van de inflatieschok evenwichtig verdeeld worden tussen bedrijven en werkenden.

Indien opportuun zal Nederland de beleidsmaatregelen schetsen die het kabinet neemt om de besproken uitdagingen te adresseren.

### **Update energiemarkten en prijsontwikkelingen**

**Document:** N.v.t.

**Aard bespreking:** gedachtewisseling

**Besluitvormingsprocedure:** N.v.t.

#### **Toelichting:**

De Ministers zullen van gedachten wisselen over de ontwikkelingen van de energiemarkten en -prijzen in de eurozone.

De gasprijs is, mede door het warme weer en goed gevulde gasopslagen, in de afgelopen maanden gedaald. De prijs (TTF-prijs) daalde van meer dan 340 €/MWh (eind augustus) naar zo'n 55 €/MWh. De gasvoorraden in de EU zijn momenteel voor 73% gevuld, ten opzichte van 37% vorig jaar. De prijs is daarmee gedaald onder het niveau voorafgaand aan de

Russische invasie van Oekraïne, maar ligt nog steeds significant hoger dan in voorgaande jaren. De lagere energieprijzen dragen ook bij aan een matiging van de eurozone inflatie.

In december 2022 is het marktcorrectiemechanisme (MCM) aangenomen. Een impact assessment van het Europees agentschap voor samenwerking tussen energieregulators (ACER) en de Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA) wordt verwacht op 1 maart. Vanuit het kabinet zijn er zorgen dat het MCM ervoor zorgt dat energiemaatschappijen te maken krijgen met hogere onderpandvereisten (*margin calls*) omdat de onzekerheid over prijsvorming door de MCM toeneemt. In het MCM-akkoord is wel de waarborg opgenomen dat het mechanisme kan worden opgeschort indien activatie leidt tot significant hogere *margin calls*.

Volgens het internationaal Energie Agentschap (IEA) zal er in de EU, afhankelijk van verschillende ontwikkelingen (o.a. economische groei in China, temperatuur), voor de winter van 2023–2024 opnieuw een risico op gastekorten zijn. Dit komt mede doordat de bergingen voor volgende winter voornamelijk met LNG gevuld moeten worden, en de vraag uit China voor LNG naar verwachting zal toenemen nu het haar zero-covid beleid heeft versoepeld. Extra vraagreductie is daarom van belang.

### **Ecofinraad**

#### **Stand van de uitvoering van wetgeving inzake financiële diensten**

**Document:** op dit moment nog niet beschikbaar. Het document wordt voorafgaand aan de vergadering op het Delegates Portal geplaatst onder de titel «*Progress on financial services legislative files*».

**Aard bespreking:** informatievoorziening

**Besluitvormingsprocedure:** N.v.t.

#### **Toelichting:**

Het voorzitterschap van de Raad voorziet de Ecofinraad op reguliere basis van informatie over de lopende wetgevingsvoorstellen op het terrein van financiële diensten. Nederland kan de updates van het voorzitterschap ten aanzien van financiële diensten dossiers aanhoren.

#### **Uitvoeringsbesluit van de Raad onder de herstel- en veerkrachtfaciliteit**

**Document:** [https://commission.europa.eu/system/files/2023-01/COM\\_2023\\_37\\_1\\_EN.pdf](https://commission.europa.eu/system/files/2023-01/COM_2023_37_1_EN.pdf)

**Aard bespreking:** aanneming uitvoeringsbesluit van de Raad

**Besluitvormingsprocedure:** gekwalificeerde meerderheid

#### **Toelichting:**

Tijdens de Ecofinraad zal een aanpassing van het uitvoeringsbesluit ter goedkeuring van het herstel- en veerkrachtplan (HVP) van Duitsland ter besluitvorming voorliggen. Duitsland heeft een aanvraag bij de Europese Commissie ingediend voor een aanpassing van het oorspronkelijke HVP dat middels een uitvoeringsbesluit van de Raad op 13 juli 2021 werd goedgekeurd.<sup>1</sup> Duitsland maakt daarbij gebruik van de mogelijkheid binnen de RRF-verordening om een HVP aan te passen als dat HVP, inclusief desbetreffende mijlpalen en doelen, deels of in zijn geheel niet langer haalbaar is op grond van objectieve omstandigheden. De aanpassing betreft specifiek het uitstellen van één van zeven projecten binnen een doel op gebied van digitalisering van het spoorwegsysteem en het schrappen van elementen van een doel gericht op ondersteuning

<sup>1</sup> <https://open.overheid.nl/repository/ronl-5efd06e7-46e3-46a0-925c-5080c9a92fde/1/pdf/verslag-eurogroep-en-ecofinraad-12-en-13-juli-2021.pdf>.

van Covid-19 vaccinontwikkeling. De eerste betalingstermijn, die is gekoppeld aan deze doelen, wordt overeenkomstig verlaagd.

Duitsland heeft aangekondigd in het voorjaar opnieuw een voorstel te zullen doen voor aanpassing van zijn plan, om invulling te geven aan de ophoging van de maximale subsidie-enveloppe op grond van de finale berekening van 30 juni 2022 jl. Om aanspraak te maken op de volledige opgehoogde subsidie-enveloppe (die toenam van 25,6 naar 28 miljard euro) zal Duitsland aanvullende maatregelen moeten voorstellen. Duitsland zal daarnaast een hoofdstuk toevoegen met maatregelen die gericht zijn op het halen van de RepowerEU-doelstellingen.

Overigens komt de opgehoogde subsidie-enveloppe van Duitsland gedeeltelijk al tot uitdrukking in het uitvoeringsbesluit dat voorligt in de Ecofinraad. Het oorspronkelijke Duitse HVP was groter dan de maximale subsidie-enveloppe, dat wil zeggen dat de geraamde kosten van de onderliggende maatregelen hoger waren dan uit de enveloppe kon worden vergoed. Omdat de bijgestelde subsidie-enveloppe van Duitsland niet langer een belemmering vormt om de geraamde kosten van de onderliggende maatregelen volledig te vergoeden, worden de latere betalingstermijnen opgehoogd. Om dezelfde reden wordt het bedrag dat wordt bespaard als gevolg van het niet-halen van doelen op grond van objectieve omstandigheden (zie hierboven) verspreid over latere betalingstermijnen.

De Europese Commissie oordeelt dat de redenen die Duitsland aandraagt een aanpassing van het plan rechtvaardigt en dat het Duitse herstelplan ook na de aanpassing voldoet aan de eisen van de RRF-verordening. Het kabinet kan zich vinden in dit oordeel. Hervormingen waar Nederland veel waarde aan hecht blijven onveranderd. Nederland kan daarom instemmen met het voorstel tot aanpassing van het uitvoeringsbesluit van de Raad.

Zoals toegelicht in het verslag van de Eurogroep en Ecofinraad van 16 en 17 januari zullen er naar verwachting nog veel voorstellen volgen voor uitvoeringsbesluiten van de Raad ter goedkeuring van aangepaste herstelplannen.<sup>2</sup> De Tweede Kamer zal hiervan steeds voorafgaand aan de besluitvorming in de Raad een kabinetsappreciatie ontvangen.

### **Economische en financiële impact van de Russische agressie jegens Oekraïne**

**Document:** N.v.t.

**Aard bespreking:** Gedachtewisseling

**Besluitvormingsprocedure:** N.v.t.

#### **Toelichting:**

De afgelopen maanden heeft de Ecofinraad meermaals gesproken over de economische en financiële impact van de Russische agressie tegen Oekraïne en over Europese steunmaatregelen. Ook heeft de Raad kort na de Ecofinraadvergadering van 6 december jl. ingestemd met het wetgevingspakket voor macro-financiële bijstand (MFB) aan Oekraïne in 2023 in de vorm van 18 miljard euro in concessionele leningen met lange looptijden.<sup>3</sup> De leenovereenkomst tussen de Commissie en Oekraïne is in januari getekend. Dit betekent dat de budgettaire verwerking in de nationale begroting van 2023 naar verwachting gebeurt bij de eerste suppletoire begroting voor 2023.

<sup>2</sup> <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/vergaderstukken/2023/01/16/verslag-eurogroep-en-ecofinraad-16-en-17-januari-2023>.

<sup>3</sup> *Kamerstukken II 2022/23*, 21 501-07, nr. 1916.

De Ministers zullen tijdens deze Ecofinraad opnieuw een gedachtewisseling hebben over economische en financiële aspecten van de Russische inval in Oekraïne. De Europese instellingen zullen de Ecofinraad naar verwachting voorzien in een update van de situatie in Oekraïne, de door de EU ingestelde sancties en de (financieel-economische) ontwikkelingen in de EU. Nederland kan hierbij uitdragen dat blijvende solidariteit met Oekraïne essentieel zal blijven. Het kabinet zal het belang van sancties blijven uitdragen en zich blijven inzetten voor steun aan Oekraïne op het gebied van humanitaire noden, *early recovery* en uiteindelijk ook bij wederopbouw, indien opportuun ook tijdens deze Ecofinraad. Deze hulp moet zowel bilateraal als vanuit de EU gegeven worden, waarbij nauw wordt samengewerkt met internationale partners en organisaties.

### **Stabiliteits- en groeipact**

**Document:** nog niet beschikbaar. Het document wordt voorafgaand aan de vergadering op het Delegates Portal geplaatst.

**Aard bespreking:** Gedachtewisseling

**Besluitvormingsprocedure:** N.v.t.

### **Toelichting:**

De Raad zal van gedachten wisselen over de hervorming van het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) en de Macro-Economische Onevenwichtigheidsprocedure (MEOP). Ter achtergrond zal het Zweedse voorzitterschap naar verwachting een notitie opstellen met discussievragen. Op het moment van schrijven is de precieze invulling hiervan nog onbekend.

De Europese Commissie publiceerde op 9 november 2022 een mededeling waarin zij de contouren uiteenzette van een mogelijke hervorming van SGP en MEOP. Tijdens de Ecofinraad op 6 december 2022 vond daarover een eerste gedachtewisseling plaats.

De bespreking op deze Ecofinraad vormt een tussenstap naar mogelijke Raadsconclusies in maart. De komende gedachtewisseling zal daarom naar verwachting worden gebruikt om te verkennen op welke onderdelen van het Commissievoorstel overeenstemming bestaat, waar juist verschillen van opvatting bestaan en om te bezien welke inhoudelijke besprekingen nog nodig zijn om in maart tot conclusies te kunnen komen. Belangrijke thema's zijn onder andere de toetsing op een maximale netto uitgavengroei en de manier waarop die wordt berekend, de vereisten voor de verwachte schuldafbouw die daar aan ten grondslag liggen en de rol van de schuldhoudbaarheidsanalyse daarin, de rol van landspecifieke meerjarenplannen en de ruimte voor minder snelle budgettaire aanpassingen bij het doorvoeren van hervormingen en investeringen. Ook het vraagstuk hoe nationaal eigenaarschap en flexibiliteit in balans kan worden gebracht met gelijke behandeling en transparantie is een belangrijk thema, en in het verlengde daarvan het versterken van naleving en effectieve handhaving.

De Tweede Kamer is op 28 november 2022 geïnformeerd over de kabinetsappreciatie van het Commissievoorstel<sup>4</sup>. Nederland zal tijdens de Ecofinraad aangeven dat de werkwijze die in de Commissie uiteen heeft gezet op meerdere aspecten aansluit bij de Nederlandse inzet zoals verwoord in een Kamerbrief van 4 maart 2022<sup>5</sup> en het gezamenlijke non-paper met Spanje van 4 april 2022<sup>6</sup>. Wel zal Nederland aangeven dat opheldering over de precieze werking van het Commissievoorstel nodig is. Nederland zal bovendien benadrukken dat goede waarborgen nodig zijn, voornamelijk op het gebied van ambitieuze schuldafbouw door

<sup>4</sup> Kamerstuk 2022–2023, 21 501-07, nr. 1913.

<sup>5</sup> Kamerstukken II 2021–2022, 21 501-07, nr. 1815.

<sup>6</sup> Kamerstukken II 2021–2022, 21 501-07, nr. 1837.

landen met hoge schulden, transparantie, gelijke behandeling en effectieve handhaving. Integrale meerjarenplannen die zowel het begrotingsbeleid als plannen voor investeringen en hervormingen bevatten kunnen het nationaal eigenaarschap vergroten. Voor transparantie en gelijke behandeling zijn wel heldere kaders nodig waarbinnen die plannen opgesteld en getoetst worden. Het gebruik van een schuldhoudbaarheidsanalyse voor het vaststellen van de maximale netto uitgavengroei past bij een focus van de begrotingsregels op het waarborgen van houdbare overheidsschulden. Nederland is wel van mening dat daarbij transparantie, stabiliteit en voorspelbaarheid van de schuldhoudbaarheidsanalyse geborgd moeten worden. Het kabinet is ook van mening dat er een numeriek criterium aan de doelstelling voor schuldafbouw moet worden verbonden bij wijze van achtervang, om voldoende schuldafbouw, transparantie en gelijke behandeling voor lidstaten te waarborgen. Het kabinet onderzoekt de mogelijkheden om de handhaving verder te versterken, bijvoorbeeld door een grotere rol voor onafhankelijke instituties, zoals de *European Fiscal Board*. Het kabinet vindt het van belang dat de hervorming leidt tot een daadwerkelijke versterking van het begrotingsraamwerk in de EU, waarin opwaartse economische convergentie, houdbare overheidsfinanciën en effectieve naleving en handhaving van de begrotingsregels voor het kabinet centraal staan.

Het krachtenveld is op moment van schrijven nog in beweging, mede doordat lidstaten bezig zijn met hun positiebepaling. Onvoldoende inzicht in wat de Commissie precies heeft voorgesteld bemoeilijkt de gedachtewisseling. In de ambtelijke voorbereidende comités blijken veel besprekingen nodig om de voorstellen van de Commissie goed te doorgronden. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om beter inzicht te krijgen in de rol en toepassing van de schuldhoudbaarheidsanalyse, de tijdshorizon en de vormgeving van het referentiepadoor de maximale netto uitgavengroei, de precieze invulling van de meerjarenplannen en de rol van hervormingen en investeringen daarin, effectieve handhaving en de opening van buitensporigtekortprocedures. Meerdere lidstaten zien de door de Commissie voorgestelde benadering niet als een goede basis voor de gedachtewisseling over de toekomst van het SGP. Andere lidstaten, waaronder Nederland, vinden de door de Commissie voorgestelde benadering wel een basis voor de gedachtewisseling over de toekomst van het SGP, maar verschillen onderling van mening over de wijze waarop de juiste balans gevonden moet worden tussen verschillende doelstellingen. Het gaat dan onder meer over de balans tussen nationaal eigenaarschap en gelijke behandeling, ruimte voor investeringen en de noodzaak om hoge schulden tijdig af te bouwen en duidelijke regels versus flexibiliteit om met onvoorziene omstandigheden om te kunnen gaan. Veel landen twijfelen aan het gebruik van de schuldhoudbaarheidsanalyse binnen het SGP. Op hoofdlijnen wijst een deel van de lidstaten, waaronder Nederland, met name op het belang van voldoende schuldafbouw en effectieve handhaving, waar een ander deel van de lidstaten primair aandacht vraagt voor nationaal eigenaarschap, flexibiliteit en ruimte voor investeringen.

**Vorbereiding van internationale vergaderingen**

**Document:** op dit moment nog niet beschikbaar. Het stuk zal op delegates portal geplaatst worden onder de titel «*EU terms of reference for the G20 Finance Ministers and Central Bank Governors Meeting on 24–25 February 2023*».

**Aard bespreking:** Goedkeuring «EU terms of reference» voor aankomende G20-bijeenkomst

**Besluitvormingsprocedure:** consensus

**Toelichting:**

De Raad zal de aankomende ministeriële G20-bijeenkomst (*Finance Ministers and Central Bank Governors Meeting; FMCBG*), de eerste onder het nieuwe Indiase voorzitterschap, bespreken. Wereldwijd worstelen economieën met o.a. de gevolgen van de Russische oorlog in Oekraïne en de naweeën van de coronapandemie. Hierdoor is het macro-economisch vooruitzicht complex. Zo zijn inflatie, rentes en publieke schuldniveaus gestegen, en de mondiale toeleveringsketens verstoord (waardoor in sommige regio's energie- en voedseltekorten zijn ontstaan). Tegelijkertijd blijft de aanpak van klimaatverandering urgent. Het gezamenlijk adresseren van deze uitdagingen staat centraal op de agenda van deze aankomende bijeenkomst.

De inzet van de EU tijdens deze G20-vergadering wordt vastgesteld door middel van een «EU terms of reference». Hierin wordt ten eerste de Russische agressie jegens Oekraïne – en de mondiale economische gevolgen daarvan – veroordeeld. Er wordt aandacht besteed aan de versterking van voedselzekerheid, o.a. in samenwerking de Verenigde Naties en het Internationaal Monetair Fonds. Verder wordt ingezet op verbeterde pandemieparaatheid, afronding van de tweepijlerherziening van het internationaal belastingstelsel en additionele investeringen in (duurzame) infrastructuur. De EU wordt verzocht steun uit te spreken voor initiatieven om klimaatverandering aan te pakken, zoals implementatie van de *G20 Sustainable Finance Roadmap*.

Versterking van de internationale financiële architectuur staat hoog op de agenda. In dat kader wordt gekeken naar de behandeling van onhoudbare schulden, verbetering van schuldentransparantie, en nauwere coördinatie tussen betrokken landen, privaten partijen, en internationale instellingen. De opvolging van de aanbevelingen van het G20-rapport over de kapitaaltoereikendheidsraamwerken (*capital adequacy frameworks*) van de multilaterale ontwikkelingsbanken, waarmee reeds gemobiliseerde middelen efficiënter kunnen worden ingezet, wordt ook besproken.

Nederland zal instemmen met de voorliggende *terms of reference*.